

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΩΝ. ΦΛΕΣΣΑΣ

Οι καμπάνες του Αη Νικόλα άρχισαν να χτυπούν. Όλο το χωριό ξεσηκώθηκε. Οι δρόμοι γέμισαν και όλοι ρωτούσαν τι είχε συμβεί. Ο πόλεμος είχε περάσει το κατώφλι της Ζούρτσας. Έγινε επιστράτευση. Άνδρες και παλληκάρια πήραν το δρόμο Ζούρτσα-Θολό για να φτάσουν εκεί που τους καλούσε η πατρίδα. Πήραν το τρένο για τον Πύργο και από εκεί οδηγήθηκαν στα βουνά της Πίνδου. Μεταξύ αυτών ήταν και ο αγαπημένος μου πατέρας.

Η γερμανική εισβολή ξεκίνησε στις 6 Απριλίου του 1941, με την επίθεση γερμανικών στρατευμάτων στην Ελλάδα μέσω Βουλγαρίας και Γιουγκοσλαβίας. Δύο γερμανικά σώματα στρατού επιτέθηκαν στις ελληνικές θέσεις στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη. Παρά την ηρωική αντίσταση των αμυνομένων η μάχη διήρκεσε μόλις τέσσερις μέρες, καθώς η γερμανική επίθεση μέσω Γιουγκοσλαβίας υπερέκρασε τις θέσεις άμυνας και απειλούσε τα μετόπισθεν των ελληνικών στρατευμάτων. Στις 9 Απριλίου παραδόθηκαν τα ελληνικά στρατεύματα στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη με τους Γερμανούς να εκφράζουν τον θαυμασμό τους για την ανδρεία και μαχητικότητα των Ελλήνων.

Στις 20 Μαΐου 1941 ξεκινά η Μάχη της Κρήτης. Επίλεκτα γερμανικά στρατεύματα επιτέθηκαν με αεραποβατική ενέργεια στο νησί το οποίο υπερασπιζόνταν δυνάμεις της Ελλάδας και της Βρετανικής Κοινοπολιτείας. Οι σκληρές μάχες που έγιναν τις επόμενες δώδεκα μέρες ανέδειξαν νικητές τους Γερμανούς. Όμως το τίμημα της νίκης τους ήταν σοβαρό και έτσι μέχρι το τέλος του πολέμου δεν θα επαναλάβουν παρόμοια επιχείρηση.

Ο πατέρας μου βρέθηκε στα χέρια των Γερμανών μαζί με άλλους αιχμαλώτους πατριώτες που μεταφέρθηκαν σε στρατόπεδο αιχμαλώτων στην Κρήτη και συγκεκριμένα στο Ηράκλειο.

Εκεί αιχμάλωτοι, σε πρόχειρους στρατώνες, με μια κουταλιά φακή όλη μέρα για φαγητό περίμεναν τι είχε γράψει για τον καθένα τους η μοίρα. Τους χρησιμοποιούσαν για βαριές αγγαρείες, να μεταφέρουν σκοτωμένους, να θάβουν πτώματα σε ομαδικούς τάφους, καθαρίζουν και να εργάζονται σε γαλαρίες οχυρωμάτων για την άμυνα των Γερμανικών στρατευμάτων και να καθαρίζουν δρόμους από τους βομβαρδισμούς των αεροπλάνων.

Όπως αναφέρει η κατωτέρω Δημοσίευση της φιλογερμανικής εφημερίδος «ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ»

Με τίτλο «1941-1944 Γερμανική Κατοχή - Η Μεγάλη Απόδραση, Ιστορικές σελίδες από τα χωριά του Δήμου Καστελλίου, του Γιώργου Καλογεράκη δάσκαλου στις 9 Οκτωβρίου 1941 δημοσιεύετε έκκλησης του κ. Νομάρχου δια το ζήτημα των αποδρασάντων εκ του στρατοπέδου αιχμαλώτων:

ΠΡΟΣ

Άπαντας τους Προέδρους των Κοινοτήτων και τους κατοίκους του Νομού Ηρακλείου

Την νύκτα της 25ης προς 26ην π. μηνός Σεπτεμβρίου απέδρασαν ομαδικώς εκ του ενταύθα Στρατοπέδου αιχμαλώτων πολέμου 71 κρατούμενοι εξ ων 4 αξιωματικοί, 19 εκ παλαιάς Ελλάδος και οι υπόλοιποι εκ διαφόρων χωρίων του Νομού.

Κατακρίνω και χαρακτηρίζω ως εντελώς επιπολαίαν και αδικαιολόγητον την απόφασιν της αποδράσεως και δη της ομαδικής των άνω κρατουμένων.

Ίσως η ζωή των αποδρασάντων εις το στρατόπεδον τούτο είχε ποιας τινάς στερήσεις, αλλά δεν έπρεπε να λησμονήσουν οι αποδράσαντες ότι ήσαν αιχμάλωτοι πολέμου και έπρεπε να έχουν υπομονήν διότι δεν εισήλθομεν ακόμη εις την περίοδον της ειρήνης αλλά ευρισκόμεθα εις την ακμήν του παγκοσμίου πολέμου και ότι οι κανονισμοί όλων των στρατών του κόσμου τιμωρούν άνευ οίκτου και πολλών διατυπώσεων την πράξιν της αποδράσεως.

Ως Νομάρχης Ηρακλείου είμαι βαθύτατα περίλυπος και ανήσυχος δια το άνω ζήτημα, διότι εάν δεν διευθετηθεί είναι ενδεχόμενον τούτο να γίνει αφορμή να λάβουν χώραν σοβαρά γεγονότα και εδώ τώρα εις τον Νομόν μας όστις τόσον αρμονικώς και φιλησυχώς διήγε με τα στρατεύματα κατοχής.

Λυπούμαι μάλιστα ιδιαίτερως, διότι η απόδρασις αύτη είναι ενδεχόμενον να επιδράσει και επί της τύχης των άλλων κρατουμένων αιχμαλώτων μας οίτινες πειθαρχούντες έμειναν εις τας θέσεις των και να γίνει αφορμή να ναυαγήσει η καταβαλλομένη προσπάθεια δια την απόλυσίν των ως επίσης να αποτύχει το έργον της Επιτροπής, την οποίαν τη εγκρίσει του ευγενεστάτου Φρουράρχου μας κ. Litzenberger συνέστησα εσχάτως υπό την προεδρείαν του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κρήτης και εξ εκλεκτών μελών της

κοινωνίας μας και ήτις επιτροπή ανέλαβε να προμηθεύσει δι εράνων εις τους αιχμαλώτους παν ότι χρειάζεται προς βελτίωσιν της ζωής των, εσώρουχα, σκεύη, καθίσματα, σκεπάσματα, βιβλία, σιγάρα και ραδιόφωνον ακόμη.

Δεν έπρεπε λοιπόν να αποδράσουν.

Ο Γερμανικός στρατός της Κατοχής, παρ' ότι ημείς παρασυρθέντες από μίαν κακήν πολιτικήν, τον επολεμήσαμεν και αυτός μας κατέκτησε δια των όπλων, δεν έκαμε κατάχρησιν της δυνάμεώς του, όπως τόσοι και τόσοι άλλοι κατακτηταί έπραξαν εις βάρος των προγόνων μας.

Ο στρατός της κατοχής ήτο υποχρεωμένος βεβαίως να λάβει και έλαβε μέτρα αμύνης, εναντίον εκείνων οίτινες εξηκολούθησαν τας εχθροπραξίας εις άλλους Νομούς. Ήτο επίσης υποχρεωμένος να λάβει μερικά έπιπλα και άλλα αντικείμενα ιδιωτών, απαραίτητα δια την εγκατάστασίν του, και τα οποία θα πληρωθούν μετ' ολίγον, ως άρχισε τούτο να γίνεται στα Χανιά.

Πέραν όμως τούτου τα γερμανικά στρατεύματα διευθυνόμενα υπό γενναίων ανδρών με ευγενή και ανθρωπιστικά αισθήματα ούτε τα σιτηρά μας έθιξαν καίτοι είχαν ανάγκη αυτών και επιπλέον έδειξαν μίαν εξαιρετικήν επιείκιαν και μίαν υπέροχον και άψογον διαγωγήν έναντι του λαού μας διότι εσεβάσθησαν τας γυναίκας μας και την οικογενειακήν μας τιμήν και ουδένα πολίτην κατεδίωξαν δια πολιτικούς λόγους και προπαγάνδαν υπέρ της Αγγλίας την οποίαν τόσοι αναιδώς πολλοί εξακολουθούν ακόμη.

Ήδη ο αρμόδιος Αξιωματικός ο διευθύνων υπευθύνως το στρατόπεδον αιχμαλώτων ταγματάρχης κ. Treeke συνεχίζων την προς ημάς φιλικήν και ευμενή ταύτην γραμμήν των στρατευμάτων κατοχής μου έδωκεν την υπόσχεσιν του έγγραφον και ρητήν ότι εάν οι αποδράσαντες επανέλθουν μόνοι τους εις τας θέσεις των μέχρι της 25ης τρέχοντος μηνός θα μείνουν εντελώς ατιμώρητοι, ως ορίζει και το διεθνές δίκαιον δια τους αιχμαλώτους τους αποδράσαντες και επιστρέφοντας εις την θέσιν των εξ ιδίας των θελήσεως.

Κατόπιν της ανωτέρω ρητής ευμενούς υποσχέσεως, δι ην εκφράζω δημοσία την υψίστην μου ευγνωμοσύνην προς τον γενναίοψυχον Γερμανόν τούτον Αξιωματικόν

ΚΑΛΩ

Τους αποδράσαντας να σπεύσουν να επανορθώσουν την αρνησίαν ην διέπραξαν και να επανέλθουν εις τας θέσεις των εντός της άνω προθεσμίας, διότι εάν δεν το πράξουν θα υποστούν τας βαρείας συνεπειάς της πράξεώς των.

ΚΑΛΩ

Επίσης όλους τους Προέδρους των Κοινοτήτων, τας εδώ οικογενείας των αποδρασάντων και τους λοιπούς κατοίκους του Νομού να βοηθήσουν εις το ζήτημα της επανόδου των αποδρασάντων εις το στρατόπεδον, να μη δεχθούν να περιθάλψουν επ' ουδενί λόγω τούτους, αλλά να τους συμβουλεύσουν να επανέλθουν εις την θέσιν των, και εάν ούτοι αρνηθούν να τους συλλάβουν και να τους παραδώσουν εις τας αρχάς ως εχθρούς της ησυχίας του νομού, όστις ένεκα της αποδράσεως ταύτης πρόκειται να δοκιμάσει ασφαλώς πολλές πικρίας.

Μετά την εκπνοήν της άνω προθεσμίας ήτις επαναλαμβάνω εκ λόγων μεγάλης επιεικίας μας εδόθη από τας Γερμανικάς αρχάς, θα επακολουθήσει η καταδίωξις των φυγάδων τούτων και αι Κοινότητες, τα άτομα και αι οικογένειαι αίτινες θα αποδειχθούν ότι παρέσχον άσυλον και περιθάλλουν τους άνω φυγάδας θα υποστούν βαρυτάτας συνεπειάς και ας το έχουν υπ' όψει των.

Ελπίζω ότι η άνω έκκλησίς μου δεν θα μείνει άνευ αποτελέσματος και ότι η λογική θα επικρατήσει εις το ζήτημα τούτο δια να διαφυλαχθεί η ησυχία και τάξις των εν τω Νομώ χάριν του συμφέροντος του λαού μας.

Ηράκλειον τη 8 Οκτωβρίου 1941, Ο Νομάρχης Ηρακλείου Ι. ΠΑΣΣΑΔΑΚΗΣ

Κατάστασις των κατά την νύκτα της 25 έως 26/9/41 εκ του Στρατοπέδου αιχμαλώτων διαφυγόντων αιχμαλώτων

Α'. Κρήτες αξιωματικοί:

1. Τσικινάκης Γεώργιος από Επάνω Μούλια, 35 χιλιόμετρα Νοτίως Ηρακλείου, 48 ετών, παχύς, με μύστακα, μεσαίου μεγέθους, με λευκά μαλλιά.
2. Κυλιαράκης Ιωάννης, εξ Ηρακλείου ή Μοίρες, Υπολοχαγός, 48 ετών, υψηλός ξανθά μαλλιά, ανύπανδρος, έμπορος, μπλε οφθαλμοί.
3. Μανδαράκης Ιωάννης, Ανθυπολοχαγός εκ Τεφελίου 35-40 χιλιόμετρα εξ Ηρακλείου 29 ετών μικρόσωμος, ξανθός οφθαλμοί μπλε, ανύπανδρος.
4. Δερφάκης Γεώργιος, ανθυπολοχαγός εκ Πατέλες, 25 ετών, μικρόσωμος, αδύνατος ξανθός, οφθαλμοί μπλε, έγγαμος.

Β'. Παλαιολαδίτες:

1. Φίλιππος Μπορμπαντωνάκης, γεννηθείς 25/2/19 εις Άσσες, κάτοικος Άσσες. (Σημείωση : ο Φίλιππος Μπορμπαντωνάκης ήταν κάτοικος Ασκών Πεδιάδος του Δήμου Καστελλίου και όχι Παλαιοελλαδίτης όπως κατά λάθος έχει γραφτεί στην κατάσταση).
2. Ιωάννης Ξυδόπουλος γεννηθείς εις το Μαρκόπουλον Αττικής το 1919 κάτοικος Μαρκοπούλου Αττικής.
3. Αναστάσιος Προκοπίου γεννηθείς 1919 εις Μαρκόπουλον κάτ. Μαρκοπούλου Αττικής.
4. Γεώργιος Στάμου γενν. 1919 εις Σπάρτην κάτοικος Σπάρτης
5. Στέφανος Γρηγοριάδης γενν. 1920 εις Ιάνα κάτοικος Έβρου
6. Γεώργ. Νικολαΐδης γεν. 1920 εις Πατάρα κάτ. Έβρου
7. Κωνστ. Σαρακηνός γεν. 1920 εις Σώχων κάτ. Θεσ/νίκης
8. Παναγιώτης Φιλέσσης γεν. 1919 εις Κυπαρισσίαν κάτ. Μεσσηνίας
9. Στέφανος Αναστασιάδης γεν. 1920 εις Λαγκαδά κάτ. Έβρου
10. Κωνστ. Πολιζουΐσης γεν. 1920 εις Δοξάτον κάτοικος Δράμας.
11. Αδάμ Τσουμπάκης γεν. 1920 εις Δοξάτον κάτ. Δράμας
12. Πέτρος Καραδαγλής γεν. 1919 εις Δοξάτον κάτ. Δράμας
13. Πιόζος Πάμπολος γεν. 1920 εις Παλαιοχώριον κάτ. Δράμας
14. Μάξιμος Σιβετίδης γεν. 1920 εις Θεσσαλονίκην κάτοικος Θεσσαλονίκης
15. Χαρ. Καρφόπουλος άλλα στοιχεία ελλείπουν
16. Στέφανος Παπαδόπουλος γεν. 1920 εις Καδενίτσα κάτ. Λακωνίας
17. Χαρ. Ωραιόπουλος γεν. 1920 εις Καδενίτσαν κάτ. Δράμας
18. Παναγ. Δρίβας γεννηθείς 1920 εις Ρίχεν κάτ. Λακωνίας
19. Κων. Φλέσσας γεννηθείς 1900 εις Κάτω Φυγαλεία, Ολυμπίας

Γ'. Κρήτες:	
1. Γεώργιος Πολεμαρχάκης γεν. 1917 Καστέλλι	25. Αντώνης Κριτσωτάκης γεν. 1920 Πατσιίδες
2. Εμμανουήλ Κριτσωτάκης γεν. 1915 Αμαριανό	26. Ιωάννης Σμαριαννάκης γεν. 1920 Διαβαϊδέ
3. Ελευθέριος Μακράκης γεν. 1918 Μουκτάρω	27. Μιχάλης Νηστικάκης γεν. 1916 Πολυθέα
4. Κωνσταντίνος Δοξαστάκης γεν. 1915 Θραψανό	28. Γεώργιος Μακράκης γεν. 1918 Γεράκι
5. Ανδρέας Αποστολάκης γεν. 1914 Θραψανό	29. Εμμανουήλ Σαϊτάκης γεν. 1917 Γεράκι
6. Στυλιανός Φιλιππάκης γεν. 1911 Χερσόνησος	30. Νικόλαος Παπουτσάκης γεν. 1917 Αρμάχα
7. Γεώργιος Μουντράκης γεν. 1920 Χερσόνησος	31. Αντώνης Παπαδάκης γεν. 1917 Ρουσοχώρια
8. Εμμανουήλ Καλυκάκης γεν. 1919 Σμάρι	32. Χρήστος Δαβάκης γεν. 1914 Σμάρι
9. Μιχάλης Τιπαρίκης γεν. 1919 Δεμάτι	33. Χρήστος Παπαγιαννάκης γεν. 1918 Αποστόλοι
10. Κωνσταντίνος Χαλκιαδάκης γεν. 1915 Ξυδάς	34. Μιχάλης Ρατζομέσος γεν. 1916 Πατσιίδες
11. Γεώργιος Μανιδάκης γεν. 1919 Θραψανό	35. Ν. Ζωγραφιστός γεν. 1915 Πατσιίδες
12. Ιωάννης Λουλαδάκης γεν. 1914 Σκαλάκι	36. Μιχάλης Δαβάκης γεν. 1919 Σμάρι
13. Γ. Μπελημπασάκης γεν. 1911 Γεράκι	37. Ν. Τραντωνάκης γεν. 1905 Σκαλάκι
14. Μ. Μπορμπουδάκης γεν. 1912 Βόνη	38. Ε. Πεδιστικάκης γεν. 1918 Χουμέρι
15. Μιχ. Μανολαράς γεν. 1905 Γεράκι	39. Αλ. Κριτσωτάκης γεν. 1914 Χουμέρι
16. Νικ. Βελεγράκης γεν. 1918 Εθιά	40. Μ. Καναράκης γεν. 1918 Κασσάνοι
17. Αντώνης Φραγκάκης γεν. 1914 Νιπιδιτό	41. Ε. Αθανασάκης γεν. 1918 Πάρτηρα
18. Ιωάννης Πετρουγάκης γεν. 1916 Μαθιά	42. Ν. Τσαμικόσογλου γεν. 1918 Δαμάνια
19. Μιχ. Χατζηδάκης γεν. 1917 Νιπιδιτό	43. Ιω. Προτάκης γεν. 1915 Πάρτηρα
20. Τρύφων Τρευλάκης γεν. 1918 Μαθιά	44. Νικ. Πλατάκης γεν. 1914 Μιλιαρίσι
21. Κ. Αγκροκιανάκης γεν. 1916 Νιπιδιτό	45. Μ. Κριθινάκης γεν. 1913 Παναγιά
22. Ε. Παπαδημητράκης γεν. 1920 Παναγιά	46. Χαρ. Βελεγράκης γεν. 1913 Εθιά
23. Κ. Μπουλουκάκης γεν. 1918 Μπιτζαριανό	47. Δ. Αλεξανδράκης γεν. 1920 Πατσιίδερος
24. Εμ. Πιταροκοΐλης γεν. 1918 Μπιτζαριανό	48. Μ. Ταμιωλάκης γεν. 1906 Πατσιίδερος

Αμέσως μετά την κατάληψη της Κρήτης οι Γερμανοί στέλνουν στους Προέδρους των Κοινοτήτων της Πεδιάδας, (ίσως και των άλλων επαρχιών του Νομού), μια διαταγή που έλεγε ότι πρέπει αμέσως να παρουσιαστούν στο Σταθμό Χωροφυλακής Καστελλίου, όσοι από τους κατοίκους πολέμησαν στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο και στην Μάχη της Κρήτης. Σκοπός των Γερμανών ήταν να συγκεντρώσουν άντρες και να τους οδηγήσουν προσωρινά στο Ηράκλειο για αγγαρείες, (θάψιμο νεκρών Γερμανών της Μάχης,

άνοιγμα των δρόμων του Ηρακλείου που είχαν κλείσει με μπάζα από τους βομβαρδισμούς κ.λ.π.), και αργότερα σε στρατόπεδα εργασίας στην Γερμανία όπως δυστυχώς έγινε τελικά.

Οι Πεδιαδίτες που πολέμησαν στα βουνά της Αλβανίας και είχαν επιστρέψει καθώς και εκείνοι που πήραν μέρος στην Μάχη της Κρήτης, βρέθηκαν σε αμηχανία. Πολλοί παρουσιάστηκαν. Οδηγήθηκαν στο Ηράκλειο, κλείστηκαν στο Καπετανάκειο και άρχισαν τις αγγαρείες.

Στις 25 Σεπτεμβρίου 1941 το βράδυ, μη αντέχοντας άλλο τις βαριές εργασίες και τις ταλαιπωρίες, κάποιοι έγκλειστοι του Καπετανάκειου, αποφάσισαν να δραπέτευσουν. Συνολικά δραπέτευσαν 71 άτομα. Οι Γερμανοί στην φιλογερμανική εφημερίδα «Κρητικός Κήρυξ» ανακοινώνουν την δραπέτευση και απαιτούν από τους αποδράσαντες να επιστρέψουν πίσω το γρηγορότερο. Στον κατάλογο των ονομάτων που δημοσιεύει η εφημερίδα, στο νούμερο 1 των Κρητών βρίσκεται ο άνθρωπος που πραγματικά απέδρασε πρώτος. Ο Γεώργιος Πολεμαρχάκης από το Καστέλλι Πεδιάδος. Πήρε μέρος στην Αντίσταση και έχασε τον αδερφό του Στέλιο Πολεμαρχάκη στην Αθήνα το 1944 όταν εκτελέστηκε από τους Γερμανούς. Ο πατέρας τους Νικόλαος Πολεμαρχάκης, ήρωας της μάχης της Δοϊράνης, στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Σήμερα ο Γιώργος Πολεμαρχάκης ζει στις ΗΠΑ. Τα καλοκαίρια έρχεται στο αγαπημένο του χωριό το Καστέλλι. Σε μια μοναδική αφήγηση περιγράφει τα γεγονότα της δραπέτευσης και το τι επακολούθησε.

...ήρθανε μόλις καταλάβανε την Κρήτη εδώ στο Μεϊντάνι οι Γερμανοί με τση μοτοσικλέτες που έχουνε το κοφίνι. Με τα κράνη, με τα όπλα, γερά εξοπλισμένοι. Κατεβήκανε και κάτσανε στο Μεϊντάνι και λένε που είναι ο Δήμαρχος, που είναι ο παπάς. Εθέλανε να δώσουνε εντολές και διαταγές. Μας εμαζέψανε και λένε του Δημάρχου πρέπει να μας κάνεις μια κατάσταση με αυτούς που λάβανε μέρος στον πόλεμο να παρουσιαστούνε αύριο το πρωί στην αστυνομία που ήτανε στην κάτω πλατεία. Την άλλη μέρα πήγαμε. Εγώ έκαμε βλακεία. Έπρεπε να σηκωθώ να φύγω. Αλλά πήγα κι εγώ στη γραμμή. Θέλανε να μαζέψουνε αγγαρεία αυτούς που πολέμησανε. Βλέπω το Πολίτη στην επιτροπή με τση Γερμανούς. Ο Περάκης ο Μανόλης ένας αξιωματικός, ο Δήμαρχος, ο παπάς. Όχι ο Δήμαρχος ο Ξηρούχης αλλά ο Καργιαντούλης. Στέκω στη γραμμή. Οι Γερμανοί μας κοιτάζανε ένα ένα. Όταν ήτανε κανείς γερός τονε βάνανε σε μια μεριά. Όταν ήτανε κανείς κακουρές του λέγανε φύγε. Όταν ήρθε εμένα η σειρά μου, ήμουνα αδύνατος τότε, και λέει ο Περάκης και η επιτροπή να φύγω. Προχωρώ να φύγω. Αλλά εκείνη τη στιγμή λέει ο Πολίτης κάτι του Γερμανού και με φωνάζουνε πίσω. Του μίλησε του Γερμανού στα Γερμανικά. Αυτός ο Πολίτης, μ'αυτό το επίθετο τονε ξέραμε, ερχότανε από το 1939 και παραθέριζε στο Καστέλλι μαζί με τη γυναίκα του.

Κανείς μας δεν ήξερε από που ήτανε. Μιλούσε τα γερμανικά καλά. Εκατάλαβα μετά ότι τον είχανε στείλει οι ίδιοι οι Γερμανοί κατάσκοπο όταν οι Άγγλοι φτιάχνανε το αεροδρόμιο στο κάμπο. Έρχονται λοιπόν και με παίρνουνε και με πάνε στη γραμμή με τση άλλους. Μας εμαζέψανε πολλούς, πεντακόσοι νομάτοι θα είμαστε. Πρώτος σταθμός στη Κουνάβους. Στο γύρο του σχολείου εμείναμε. Πεζοπορία από το Καστέλλι. Μετά μας επήγανε στο Ηράκλειο στο Καπετανάκειο. Αρχίσαμε τση αγγαρείες και ράους ράους οι Γερμανοί κάθε μέρα. Οι αγγαρείες σκοπό είχανε να ερευνήσομε όλα τα σπαρτά γύρω από το Ηράκλειο. Ήτανε αρχές Ιούνη και πολλά σπαρτά δεν είχανε θεριστεί ακόμα και εκεί μέσα ήτανε και πολλοί σκοτωμένοι. Γερμανοί αλεξιπτωτιστές.

Και όπου ήθελα να βρούμε κανένα φωνάζαμε στον επικεφαλής του κλιμακίου που μας παρακολουθούσε. Ερχότανε ο αξιωματικός, έβγαζε από το λαιμό μια αλυσίδα με την ταυτότητα, εγράφανε το όνομά του και τον παίρναμε και πηγαίναμε και τον θάβαμε. Όταν ετελείωσε αυτή η περισυλλογή αρχίζει η ανοικοδόμηση. Οι Ρουσές είχανε βομβαρδιστεί αγρίως, ο στρατώνας, στον οποίο ορισμένα χτήρια είχανε καταρρεύσει. Μας είχανε και κουβαλούσαμε τα ερείπια. Θυμούμαι και πήρα μια μεγάλη γωνιά και τη βάνω στον ώμο και από πίσω με χτυπούσε με τον υποκόπανο ο Γερμανός και μου 'λεγε ράους. Κι άρχισα να τρέχω να σηκώνω και το ρούκουνα.

Όταν ετελείωνε η αγγαρεία μας φέρνανε πίσω. Κοντά στο αεροδρόμιο υπήρχε και ένα λιόφυτο που ήτανε γεμάτο βόμβες, των Εγγλέζων φαίνεται, μεγάλες βόμβες τις οποίες αναγκαστικά οι Γερμανοί έπρεπε να τση εξαφανίσουνε. Κάναμε ένα είδος τελάρου και βάναμε μια βόμβα και τη σηκώναμε τέσσερις άνθρωποι και τη ρίχναμε στη θάλασσα. Πηγαίναμε μέσα στη θάλασσα μέχρι τα γόνατα και τση ρίχναμε εκεί. Το φαγητό μας ήτανε δυο τρία ροβίθια που πλέγανε σε μια κουταλιά ζουμί που μας το βάνανε στην καραβάνα. Μας δίνανε και μια κουραμάνα για τέσσερα άτομα κάθε τρεις μέρες. Πρωί εξεκινούσαμε τη δουλειά και το βράδυ εγυρίζαμε πίσω.

Κοιμούμαστε κάτω στο τσιμέντο. Είχα βγάλει τα παπούτσια μου και τα βάζα για μαξιλάρι. Μου τα πήρε κάποιος από κει και έμεινα ξυπόλυτος και πήγαινα στην αγγαρεία ξυπόλυτος.

Εσυνεχίστηκε αυτό το βιολί κάμποσο καιρό. Μια μέρα λέω τι κάθομαι εδώ. Ερχότανε καμιά φορά ο πατέρας μου να μου φέρει φαγητό, δεν του το επιτρέπανε, τον κυνηγούσανε οι Γερμανοί, τον χτυπούσανε, οι σκοποί δεν αφήνανε να πλησιάσει κανείς. Μια μέρα από τα τείχη που τον είδα του λέω πατέρα φύγε, φύγε γιατί θα σε σκοτώσουνε. Φύγε και μη φέρνεις τίποτα. Τον ειδοποίησα. Θα φύγω πατέρα του λέω, θα φύγω. Ο πατέρας μου λέει μη φύγεις παιδί μου γιατί είπανε πως θα σας απολύσουνε. Του λέω ότι αυτό δε θα γίνει ποτέ πατέρα, όπως και δεν έγινε ποτέ. Κάθε μέρα σκεφτόμουνα τι κάθομαι εγώ εδώ, τι κάθομαι. Μια μέρα ενώ ήμουνε στα τείχη βλέπω εκεί που είχανε βάλει οι Γερμανοί τση δικούς μας με τούβλα να κάμουνε ένα χώρισμα, ένα είδος μαγειρείου, αντιλαμβάνομαι από τα τείχη τση απόστρατους αξιωματικούς της Αλβανίας που ήτανε από την περιοχή μας εδώ, και σκαρφαλώνανε. Βοηθούσανε ο ένας τον άλλο με τα στιβάνια που φορούσανε και επέφτανε απ'έξω. Θυμούμαι ένα Κοιλιάρακη από το Αρκαλοχώρι, ένα Ρογδάκη, ένα Τερζάκη. Λέω κι εγώ ήντα κάθομαι.

Επήγα και βοήθησα δυο τρεις. Έβαζα τα χέρια μου και τση πετούσα απ'έξω. Η ώρα ήτανε βραδάκι. Πιάνω κι εγώ το τοιχίο δίνω μια και πέφτω και γυρίζω από πέρα. Κάθομαι και αφρουκούμαι λίγο. Μετά άρχισα να προχωρώ, να προχωρώ. Μόλις είχε αρχίσει να μουγλιάζει. Μόλις έφυγα και είδα ότι δεν έρχεται στρατός από την πύλη να με πιάσουνε προχωρώ προς την έξοδο να πάω αριστερά προς την εκκλησία, να απομακρυνθώ από το στρατόπεδο. Εκεί παραπάνω είναι το σπίτι ενός ανθρώπου που με τη γυναίκα του έφερνε σταφύλια και τα πουλούσε στην πύλη. Βλέπω φως και μπαίνω μέσα. Ξέχασα να πω ότι μας εντύσανε στρατιωτικά με γερμανικά ρούχα. Και μια επιγραφή μας βάλανε που έγραφε στα γερμανικά αιχμάλωτος Κρήτης. Μπαίνω μέσα στο σπίτι και τση λέω θεια εσύ δεν είσαι απού πουλείς τα σταφύλια με τον άντρα σου στην πύλη ; Μη φοβάσαι τση λέω. Τα ρούχα που φορά θα βγάλω να σου τα βάλω κάτω από το καναπέ. Από μέσα εφόρουνα τα δικά μου ρούχα. Έτσι έγινε. Προχωρώ προς τα πάνω και βλέπω την ταβερνούλα.

Παραπάνω από το Καπετανάκειο ήτανε μια εκκλησία και μια ταβέρνα. Κάθοντανε τση γειτονιάς οι άνθρωποι στην ταβέρνα. Κάθομαι και λέω σας παρακαλώ μου δίδεται ένα ούζο ; Οι άνθρωποι που κάθονταν στα τραπέζακια το καταλάβανε ότι ήμουνα δραπέτης και λένε του καφετζή δώστου άλλο ένα. Η ώρα περνούσε και η εντολή των Γερμανών ήτανε ότι όσοι βρεθούνε στση δρόμους μετά από τση οχτώ η ώρα θα εκτελούνται. Εγώ λέω τώρα τι θα κάνω ; Εδώ στην πύλη του στρατοπέδου υπήρχε ένα μικρό σπιτάκι και έμεινε του Νταήλα από το Καστέλλι η νύφη η Κατίνα, φραγκοραφτού, που είχε παντρευτεί τον Πτολεμαίο. Χτυπώ την πόρτα και με βλέπει.

Μου λέει Γιώργη ; Το σκασα Κατίνα και τι θα γίνει ; Κάτσε εδώ μου λέει. Εγώ άκουγα το περπάτημα των Γερμανών πάνω κάτω πάνω κάτω. Τι είχε γίνει ; Όταν εγώ έφυγα με ακολουθήσανε πολλοί. Εβδομήντα ένα άτομα εφύγαμε εκείνο το βράδυ. Οι Γερμανοί το πήρανε χαμπάρι. Όταν εξημέρωσε σηκώνομαι και βαδίζω από την εκκλησία να ανακαλύψω που είναι ο δρόμος προς το Χαρασσό να τονε πάρω για να μπορέσω να ρθω στο Καστέλλι.

.....

Τράβηξα από τη Γαλύφα, Χαρασσό κι ήρθα στο Καστέλλι. Πάνω δουλειά αγγαρείας όχι με πληρωμή, στον Τζίγκουνα στου Μαυράκη του Μανόλη το καμίνι που έβγαζε τούβλα για τον Χελλάου. Ο Χελλάου ήτανε ένας Γερμανός μηχανικός που κατασκεύαζε το αεροδρόμιο στο Καστέλλι. Έπιασα δουλειά για να δικαιολογηθώ.

Μετά από λίγες μέρες μαθαίνω ένα πρωί πριν φύγω για τη δουλειά ότι έρχεται στην πλατεία του χωριού στο Μεϊντάνι ο Γκεσταπός. Βγαίνω στην πλατεία και έρχεται ο Γκεσταπός του Ηρακλείου με το πέταλο, ο διοικητής τση αστυνομίας ο Πολιουδάκης και ο Ευγένιος Ψαλιδάκης. Έρχονται και λένε να ειδοποιηθεί ο Δήμαρχος ο παπάς και οι προύχοντες του χωριού. Λένε ότι θα εκτελεστούνε αν δεν παρουσιαστούνε οι αιχμαλώτοι που δραπετεύσανε από το Καπετανάκειο. Κρατούν και την εφημερίδα που το γράφε. Ολόκληρο κατεβατό έγραφε η εφημερίδα κι εγώ είναι γραμμένος πρώτος λες και το ξέρανε ότι ήφυγα πρώτος. Θα εκτελεστούν γονείς αδέρφια, πρώτα και δεύτερα ξαδέρφια, ο παπάς και ο Δήμαρχος. Κλαίει η μάνα μου, κλαίει ο πατέρας μου.

Ο Γαλανάκης ο χωριανός μας ο βουλευτής των Φιλελευθέρων ήτανε παρών. Κατεβαίνω από το σπίτι μας που είναι στο Μεϊντάνι και πάω και σταματώ μπροστά τους. Λέω γεια σας. Εγώ είμαι κύριε

Πολιουδάκη ο Πολεμαρχάκης. Που γράφει η εφημερίδα σας. Και μας έχετε υποσχεθεί επανειλημμένως και σεις και ο αρχιμανδρίτης Ευγένιος Ψαλιδάκης ότι θα μας απολύσουνε σύντομα οι Γερμανοί. Εμείς δεν είμαστε αιχμάλωτοι πολέμου και δεν πήγαμε να πολεμήσουμε στην πρώτη γραμμή. Επήγαμε να βοηθήσουμε τον Ελληνικό στρατό για την πατρίδα μας. Και το ξέρετε εσείς πολύ καλά. Και δεν πιαστήκαμε αιχμαλώτοι. Σας παρακαλώ να το πείτε στον κύριο και του δείχνω τον Γερμανό αξιωματικό. Να του το εξηγήσετε. Εγώ δεν είμαι αιχμάλωτος. Κοιτάξετε εδώ, και του δείχνω την ταμπέλα που φορούσαμε. Τι λέει εδώ ; Δεν γράφει αιχμάλωτος ; Εγώ δεν επιάστηκα αιχμάλωτος. Και τα ρούχα τα γερμανικά που φορούμε γιατί ; Και μου απαντά ο Πολιουδάκης, μετά που μιλήσανε μεταξύ ντως με τον Γερμανό, να τους ειδοποιήσω όλους λέει, να έρθετε στο Ηράκλειο αύριο στο γραφείο μου πίσω από τη Νομαρχία.

Θα πάμε να παρουσιαστούμε στο Καπετανάκειο και έχετε το λόγο της αντρικής μου τιμής ότι θα σας απολύσουνε σύντομα. Λέω εντάξει. Αυτήν την προσπάθεια θα τη κάνω. Ήμουνε τολμηρός. Ειδοποιώ όλους από τα γύρω χωριά που είχαμε φύγει και τους λέω αυτό κι αυτό μου είπε ο Πολιουδάκης. Ελάτε να παρουσιαστούμε και μου υποσχέθηκε ο Πολιουδάκης και ο Αρχιμανδρίτης Ψαλιδάκης ότι θα μας απολύσουνε οι Γερμανοί. Ο Γκεσταπός δεν emίλησε. Πάμε στο Ηράκλειο την άλλη μέρα το πρωί. Μας βάζει σε παράταξη ο Πολιουδάκης όπως κάνανε οι στρατηγοί του Χίτλερ και μας επήγε με βήμα από τη Νομαρχία στο Καπετανάκειο. Εμπήκαμε μέσα. Δεξιά στην πύλη ήτανε ο φρουρός Γερμανός. Του λέει ότι αυτοί είναι οι αιχμάλωτοι που δραπετεύσανε και τους φέρνω πίσω. Και φεύγει ο Πολιουδάκης. Ο πρώτος που τση έφαγε ήμουνα εγώ. Με στένει ένας Λοχίας Αυστριακός στη γραμμή και μου παίζει 25 γροθιές στην καρδιά. Εγώ το πως ζω τώρα είναι θαύμα. Μου φώναζε ο αυστριακός ότι εσύ'σαι λοχίας κι έφυγες ; Λοχίας ήμουνε στο στρατό. Ευτυχώς είχα ένα κονισματάκι στο τσεπάκι μου κι αυτό με έσωσε.

Με χτυπούσε πάνω στο εικονισματάκι και έσπασε στο τέλος. Εγώ εκατόρθωσα και δεν έπεσα χάμω. Έστεκα όρθος και δεν εγκρεμίστηκα.

Σεπτέμβριος μήνας ήτανε η δραπέτευση. Κι έρχεται ο Οκτώβρης, ο Νοέμβρης, ο Δεκέμβρης. Με αγγαρείες. Παντού στο Ηράκλειο πηγαίναμε. Κακουχίες, κακοπέραση. Πού'ντονε τον κύριο Πολιουδάκη ; Που να μας απολύσουνε ; Και μας πήρανε και μας πήγανε στα Χανιά. Θα μας πηγαίνανε στη Γερμανία μας είπανε οι Γερμανοί...

(απομαγνητοφωνημένη συζήτηση του Γιώργου Πολεμαρχάκη από τα ανέκδοτα απομνημονεύματά του στον γράφοντα).

Κάπου εδώ θα σταματήσω την δραματική διήγηση του Γιώργου Πολεμαρχάκη που περιγράφει την δραπέτευση της 24ης Σεπτεμβρίου 1941 από το Καπετανάκειο και την επιστροφή των κρατουμένων. Θα ήθελα να σημειώσω ότι τελικά δεν επέστρεψαν πίσω όλοι οι δραπέτες. Κάποιοι απ'αυτούς ριψοκινδύνευσαν και δεν παραδόθηκαν.

Αρθογράφος: Πατρίς, Ημερομηνία δημοσίευσης: 2/8/2005

Μεταξύ αυτών που απέδρασαν ήταν και ο πατέρα μου Κωνσταντίνος Ευθυμίου Φλέσσας.

Αφού έμεινε δυο ολόκληρες μέρες στη σκεπή μιάς ταβέρνας, τον ειδοποίησαν ότι ένα καϊκι φεύγει το βράδυ από κάτι βράχια με προορισμό το μικρό όρμο των Βατικών στην Πελοπόννησο.

Αργά την νύχτα τον μετέφεραν με άλλους πατριώτες και απ' τα βράχια στην παραλία. Την ημέρα έσκαβαν λάκκους στην άμμο και θάβονταν μέσα για να αποφύγουν τις περιπολίες των Γερμανών. Χρησιμοποιούσαν καλάμια για να αναπνέουν και την νύχτα βγήκαν περιμένοντας το φαναράκι του Καϊκιού να προσεγγίσει. Άρχισαν να κολυμπούν αλλά μερικοί δεν άντεξαν και πνίγηκαν στην προσπάθειά τους να προσεγγίσουν το καϊκι. Θυμάμαι το πατέρα μου να μας εξιστορεί πως δίπλα του δύο δεν μπόρεσαν να κολυμπήσουν και πνίγηκαν, μη μπορώντας να του προσφέρει καμία βοήθεια διότι και αυτός κινδύνευε να πνιγεί.

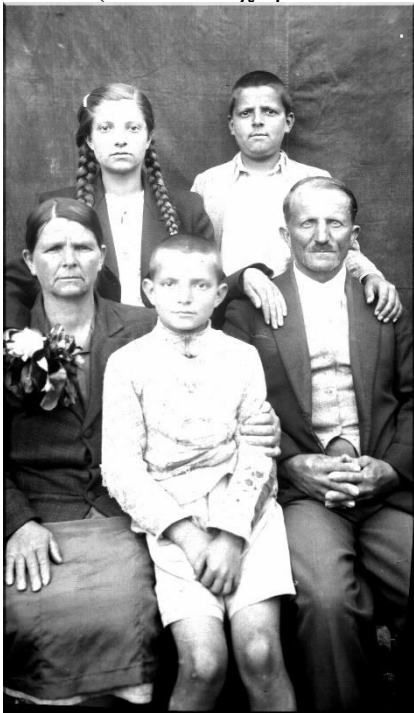
Μετά το τέλος της Μάχης της Κρήτης, γινόταν μεταφορά των Πελοποννησίων, άλλων Ελλήνων στρατιωτών και όσων έρχονταν αργότερα από τη Μέση Ανατολή από Κρήτη προς Πελοπόννησο, από ηρωικούς καϊκιέρηδες. Μοναδική μορφή καϊκιέρη υπήρξε ο Πέτρος Αρώνης (Τσουλάκος) από το Ελαφονήσι Λακωνίας.

Η έρευνα που έγινε μεταξύ 1989-1990 κατέγραψε τους τελευταίους επιζώντες Βατικιώτες καϊκιέρηδες και άλλους ανθρώπους, από τους οποίους δεν ζει πλέον κανείς. Κάποιοι θυμόντουσαν πλέον λίγα πράγματα

λόγω ηλικίας. Μέρος της έρευνας αυτής παρουσιάστηκε το 1991 στην εφημερίδα του Ηρακλείου «Μεσόγειος», που διέκοψε την έκδοσή της.

Για να αντιληφθεί κάποιος το μέγεθος του κινδύνου αυτής της συστηματικής προσπάθειας, πρέπει να τονίσουμε πως στον μικρό όρμο των Βατίκων υπήρχε φυλάκιο Ιταλών, στη Νεάπολη, στο Ελαφονήσι, στα Βελανίδια (τελευταίο χωριό του Μαλέα) Γερμανοί, στα Κύθηρα απέναντι από τη Νεάπολη ιταλικά φυλάκια, στα Αντικύθηρα Ιταλοί, ενώ πίσω από τη Νεάπολη, περίπου 50 χιλιόμετρα, υπήρχε το γερμανικό αεροδρόμιο των Μολάων.

Τα γερμανικά υποβρύχια και η καταδίωξή τους περιπολούσαν καθημερινά μεταξύ Μαλέα-Αντικυθήρων-Κρήτης, ενώ άλλη καταδίωξη από το Γύθειο, με τορπιλακάτους, χτυπούσε στη Νεάπολη τον κόσμο και τα καΐκια.

Οι μήνες περνούσαν και οι προσευχές όλων όσων είχαν μείνει πίσω ήταν να έρθουν όσο πιο γρήγορα γίνεται οι άνθρωποί μας. Άλλοι γύρισαν, άλλοι σκοτώθηκαν και άλλοι πιάστηκαν αιχμάλωτοι..

Η λαχτάρα της επιστροφής ήταν μεγάλη και σιγά σιγά όταν το καΐκι ήταν στα ανοιχτά άρχισαν να γνωρίζουν ο ένας τον άλλον. Εκεί βρήκε τον Παναγιώτη Φιλέσσης κάτ. Μεσσηνίας και όταν πιάσανε στεριά πήραν μαζί τον δρόμο του γυρισμού μη ξέροντας προς τα που να πάνε. Περπατούσαν μόνο τη νύχτα για να μη τους δει κανείς και την ημέρα νηστικοί και διψασμένοι κρυβόντουσαν. Κάποια στιγμή οι δρόμοι έπρεπε να χωρίσουν. Χαιρετήθηκαν και ευχήθηκαν ο ένας στον

άλλον καλή τύχη και καλή επιστροφή στον τόπο τους.

Ο πατέρας μου μετά από μέρες νυχτερινής πεζοπορίας είχε φτάσει πια στα λημέρια του, Μπούζι-Ζούρτσα. Ήταν ρακένδυτος, φανερά αδυνατισμένος με μακριά γενειάδα και ταλαιπωρημένος από τις κακουχίες. Με λίγα λόγια αγνώριστος. Στην Αγία Παρασκευή συναντά την Σοφία Ζ. - «Ποιος είσαι σύ;», τον ρωτά. Που να τον γνωρίσει όπως ήταν!- «Ο Ντίνος είμαι!»- Δεν σκοτώθηκες εσύ;» τον ρώτησε με έκπληξη. Αμέσως άρχισε να τρέχει προς το σπίτι φωνάζοντας «ΕΡΧΕΤΑΙ, ΕΡΧΕΤΑΙ .». Όλοι τον ακολουθούσαν, γέμισαν οι δρόμοι και όλοι έκλαιγαν. Έφτασε στο σπίτι όλο το χωριό, σαν να ήταν γάμος. Εκείνος ζητούσε την γυναίκα του, τα παιδιά του και τον πατέρα του . «Που είναι;» ρωτούσε «που είναι;». Είμαστε όλοι εκεί γύρω του, αλλά από τις κακουχίες της κατοχής είχαμε γίνει κι εμείς αγνώριστοι. Τον περιμέναμε με δάκρυα χαράς στα μάτια και αδημονία.

Με τον ερχομό του ήρθε η χαρά στο σπίτι μας. Ο πατέρας μου είχε γυρίσει από την κόλαση του πολέμου και της αιχμαλωσίας με ηρωικές ενέργειες στη ζεστή σκαλιά της οικογένειάς του. Εντωμεταξύ ο πατέρας είχε να γράψει γράμμα δυο χρόνια και όλοι νόμιζαν πως είχε σκοτωθεί. Η μάνα μας η Πηνιώ με τα τρία παιδιά της και τον παππού μου τον Θύμιο Φλέσσα, σαμαριτζής στο επάγγελμα, καρτερούσαν ένα νέο, ένα σημάδι ότι ήταν ζωντανός. Αυτός είναι ο Κωνσταντίνος Φλέσσας του Ευθυμίου και τα παιδιά του Δήμητρα, Θύμιος και Γιάννης. Ο πατέρας έφυγε απ' τη ζωή 63 ετών. Η μητέρα το 1991 όταν γ' ρησα από τον Καναδά και ο Γιάννης το 2005. Θα τους θυμόμαστε και θα τους αγαπάμε όσο ζούμε.

Με σεβασμό και αγάπη στη μνήμη του:

Δήμητρα Φλέσσα Μπολολιά, Ευθύμιος Φλέσσας.

Διασκευή, φώτος κλπ. Τίμου Φλέσσα. Διαδικτυακή Ιστοσελίδα www.papaflessas.gr

Email efle27@otenet.gr

1 ΝΕΑ ΠΕΝΕΤΛΗ

2018